

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

II. Quæ, & quotuplex sit neceßitas actus fidei: speciatim an & quid
neceßitate medij necessario credendum sit omnibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

Philemonem & Chrysofomus homil. 6. de simbolo notant particulam *In*, iunctam cum particula *Credere*, non semper significare formalem ac supremam rationem credendi, quæ est Deus, sed aliquando vnum ex credendis, vel etiam auctoritatem proponentem fidem.

18 Quo modo etiam Exodi 14. v. 31. in textu hebraico legitur *Crediderunt in Deum*, & *in seruum eius Moysen* vt etiam diximus q. 1. dub. 8. Nihilominus quia hic modus loquendi minus vsitatus est, vbi de fide supernaturali agitur, non passim, & sine circumspectione vsurpandum videtur. Ex quibus tanto magis etiam refelluntur huius temporis Sectarij, cum aiunt; actum fidei iustificantis in scriptura solum significari per verba illa *Credere in Deum*; de qua re egimus superius q. 6. dub. 2.

DVBIVM II.

Quæ, & quotuplex sit necessitas actus fidei; spectatim an, & quid, siue ex obiectis naturalibus, siue supernaturalibus, necessitate mediæ necessario credendum sit omnibus.

S. Thomas 2. 2. q. 2. a. 3. 4. 5. 6. 7. 8.

19 Fidei actum aliquo modo ad salutem necessariū esse, indubitatum est; & constat ex innumeris scripturæ locis, quorum nonnulla inferius referentur: sed quæ, & qualis, & cuiusnam fidei, & de quo obiecto, sit ea, respectu cuiusvis status humanæ vitæ, necessitas; id cum multifariam controuersum sit, hac & sequenti dubitatione paulo vberius explicandum est.

20 Vbi supponendum est primo, eorum, quæ ad salutem hominis conducunt & necessaria sunt, siue sint actus humani, siue alia mediæ, ad salutem hominis, seu primam, in iustificatione positam; seu vltimam, nempe ipsam beatitudinem, diuinitus ordinata & præscripta, duplicem distingui necessitatem. Alia enim vocatur *necessitas mediæ*, alia *necessitas præcepti*. Necessitate mediæ ad salutem necessaria dicuntur illa, sine quibus iuxta legem Dei ordinariam, nullo modo salus acquiri potest, etiamsi quis inuincibiliter ea ignoret, illius inculpabiliter careat.

Necessitate autem præcepti ea necessaria dicuntur, quæ ex vi quidem diuini præcepti necessariò faciendæ aut procurandæ sunt, cum facultas suppetit; non ita tamen quin etiam secundum legem Dei ordinariam, absque eis saluari possint illi, qui citra culpam, nempe ob impotentiam vel ignorantiam inculpabilem, ea prætermittunt; saltem quantum est ex necessitate præcepti; siquidem ea necessitas solum ex præcepto oritur, à cuius violatione in omni ma-

teria impotentia vel ignorantia inculpabilis excusat. Necessitas mediæ adstringit etiam vsu rationis carentes, puta infantes, amentes; necessitas præcepti non item.

Et vero sunt nonnulla, quæ vtraque necessitate ad salutem necessaria sunt, vt v. g. votum baptismi, vel poenitentiae Sacramenti; item poenitentia formalis aut virtualis in adultis peccatoribus, &c. quædam sola necessitate præcepti necessaria sunt, vt actus eleemosynæ, temperantiæ, & alia pleraque præcepta: quædam sola necessitate mediæ vt gratia Dei præueniens, & quoad salutis vltimæ consecutionem etiam prædestinatio, &c.

21 Supponendum secundo, aliam esse *fidem explicitam*, aliam *implicitam*; seu quod idem est, aliud credere explicitè, aliud implicitè: quæ distinctio sumitur ex Augustino lib. 19. contra Faustum cap. 14. & Gregorio lib. 2. Moralium c. 25. & traditur à Magistro, & alijs Doctoribus in 3. dist. 25. quidquid improbe ac imperite eam reprehendat Caluinus lib. 3. Instit. c. 2. sect. 2. Dicitur vero explicitè credi illa veritas, quæ in se ipsa formaliter & expresse creditur, quæque adeo per se immediate terminat actum fidei. Implicitè verò illud, quod solum creditur in alia quadam veritate, in cuius fide etiam illius fides virtute aliquo modo continetur.

22 Quod quidem dupliciter accidit; primo, quando illa ipsa veritas, quæ implicitè credi dicitur, in altera virtute continetur, nempe vt conclusio particularis in vniuersali, quo modo credens Deum Creatorem totius vniuersi, credit etiam Creatorem cæli, terræ, Angelorum, hominum, &c. Secundo quando saltem fides illius in fide huius secundum animi præparationem aliquo modo continetur, ita vt qui vnū credit, ex vi ipsius actus fidei & præsentis dispositionis animi, sit paratus etiam alterū credere. Quæ ratione in quouis actu fidei implicitè ac virtute quodammodo continetur fides omnium, quæ Deus reuelauit: quia omnis credens aliquid propter diuinam reuelationem, non solum vniuersim credit, Dei reuelationem esse infallibilem, sed simul etiam credit, eam re ipsa circa hoc vel illud obiectum accidisse, inductus communibus quibusdam fidei motiuis, quæ re ipsa cæteris etiam obiectis credendis conueniunt, quo fit, vt is hoc ipso paratus sit etiam credere cuius reuelationi seu veritati reuelatæ, si pariter sub iisdem motiuis proponatur.

Ex quibus colligitur, fidem implicitam non ideo talem dici, quod proprie ac formaliter nulla sit vera fides, quodque explicitè circa nullū prorsus fidei obiectum versetur, vt Sectarij nostri temporis sibi imaginantur, sed quia implicitè quidem solum ad certum quoddam obiectum terminatur, cum tamen interim nunquam aliquid implicitè credi dicatur, nisi per verum actum fidei supernaturalis, vt recte notarunt Gregorius de Valentia hic q. 2. punct. 3. & Bannes q. 2. a. 8. et si Gabriel in 3. dist. 25. ipsam quoque habitualementem fidem seu habitum fidei vocet fidem implicitam, respectu veritatum, ad quarum assensum inclinatur. Sed quæ acceptio impropria est, & ad hunc locum non pertinet.

23 Supponendum tertio, tres humana vitæ status distingui posse, de quibus præfens dubitatio locum habere potest, cum quæritur, quidnam seu hac, seu illa necessitate necessario credendum sit aut fuerit; nimirum statum legis naturæ, qui à primo hominis lapsu duravit vsque ad Moysen; statum legis scriptæ, qui à Moysè duravit vsq; ad Christum, & demum statum legis Evangelicæ, qui à Christi prædicatione perdurat vsque ad finem mundi. In quo omni statu, solum de adultis, vsum rationis habentibus est quæstio, atque ijs præsertim, qui peccato mortali obnoxij sunt, siue iam antea baptizati sint, siue non sint, quandoquidem constat, & apud omnes in confessio est, baptismum adultis ad salutem non prodesse, nisi credentibus.

Quid vero de ijs sentiendum sit, qui post baptismum in infantia recepti, nunquam adhuc peccauerunt mortaliter, an sine omni bono opere ac merito, adeoque etiam sine fide actuali nonnunquam saluari possint, dictum est tom. 2. disp. 6. q. 6. dub. 6. Quibus tamen suppositis, omnia quæ de necessitate actus fidei dicemus, secundum proportionem ijs ipsis etiam iustis accommodanda sunt, in ordine ad gratiam conferuandam & gloriam consequendam. His ita præmissis, de necessitate medijs respectu actus fidei sequentes assertiones statuimus.

24 **ASSERTIO I.** Fides mere naturalis ad salutem non sufficit; neque etiam fides separatim concepta de obiectis naturalibus, quæ ratione naturali euidenter demonstrari possunt, per se est ad salutem necessaria: etsi necessaria sit ad bene esse, & quibusdam nonnunquam etiam per accidens simpliciter necessaria. Ita quoad priorem partem docent S. Thomas hic q. 2. a. 3. & 4. alijque Doctores communiter post Magistrum in 3. dist. 25. Ratio patebit ex assertionem sequenti.

Secundam partem tradit S. Thomas in toto discursu articuli 4. præsertim ad 2. Ratio est. Tum quia iuxta S. Thomam ibidem, & q. 1. a. 5. eiusmodi obiecta naturalia ab ijs, qui habent demonstrationem & euidentiam eorundem, nec possunt quidem diuina fide credi. Tum etiam quia nulla ratio vel auctoritas probat, eiusmodi obiecta naturalia, si seorsim ac per se sumantur, diuina fide necessario esse credenda; etsi quidem nonnulla ut inuoluta seu comprehensa alijs obiectis supernaturalibus necessario credenda sint, ut inferius dicitur. Et quis neget saluum fore eum, qui credit Deum etiam ut supernaturale bonum est, esse vnum, infinitum, omnipotentem, &c. etiamsi de Deo ut summo bono naturali seorsim nullum fidei actum eliciat?

Tertiam partem ex instituto tradit S. Thomas cit. art. 4. vbi generatim pronuntiat, *necessarium esse homini accipere per modum fidei, non modo ea, quæ sunt supra rationem, sed etiam ea quæ per rationem cognosci possunt.*

25 Idque propter tres causas. 1. *Ut citius homo (inquit) ad veritatis diuinæ cognitionem perueniat.* 2. *Ut cognitio DEI sit communior.* 3. *Propter certitudinem. Ratio enim humana in rebus diuinis est multum deficiens: Cuius signum est, quia Philo-*

sophi de rebus humanis naturali inuestigatione perscrutantes in multis errauerunt, & sibiipsis contraria senserunt. Vt ergo esset indubitata & certa cognitio apud homines de DEO, oportuit quod diuina eis per modum fidei traderentur, quasi à DEO dicta, qui mentiri non potest. Ita S. Thomas.

Ex quibus colligitur, iuxta Sanctum Thomam, etiam singulis necessarium esse, de obiectis eiusmodi naturalibus, quandoquidem totius Christianæ vitæ ac fidei quasi quedam fundamenta seu præposita sunt saltem secundum habitualementis dispositionem, habere firmum quendam assensum, siue nimirum demonstratione nixum, siue quadam euidentia, morali, ex consentiente & constanti testificatione quasi totius mundi profecta; siue reuelatione diuina nixum.

26 Ex quo sequitur quarta pars assertionis; nimirum quibusdam per accidens etiam simpliciter, necessariam esse fidem & reuelationem eiusmodi obiectorum; nimirum ijs, qui & ob ingenij hebetudinem, & ob loci prauæque educationis incommoditatem, uti sæpe in medijs Indijs accidit duobus prioribus certitudinis modis destituntur, iuxta ea, quæ tomo 1. quæst. 1. dub. 3. tradidimus. Vbi simul addidimus, reuelationem eiusmodi veritatum non tantum toti humano generi, sed etiam singulis ad bene esse necessariam fuisse.

ASSERTIO II. Quouis tempore, & in omni humana naturæ statu, ad vtramque salutem, adultis necessitate medijs necessarius fuit, atque etiamnum est verus aliquis actus diuinæ fidei. Est de fide, & extra controuersiam inter Catholicos Doctores, ex tora epistola S. Pauli ad Romanos, & ad Galatas; vbi hoc ipsum ex instituto probat Apostolus, neminem vnquam fuisse iustificatum, nisi per fidem; quam etiam esse peculiare donum Dei, idem Apostolus docet Ephes. 2. v. 8. & Philipp. 1. v. 29. Accedit speciatim illud Heb. 11. v. 6. *Sine fide impossibile est placere Deo.*

Quo modo loquendi tum ex ipsa vi ac proprietate verborum, tum ex communi Patrum interpretatione, ac totius Ecclesiæ sensu, altipulante simul totius Scripturæ analogia, necessitas medijs significatur. Idem colligitur ex Concilio Mileuitano Canone 4. Arausicano canon. 5. & sequent, Tridentino sess. 6. cap. 7. & 8. Idem docent omnes SS. Patres, speciatim Cælestinus Pontifex in epist. ad Episcopos Galliarum, Innocentius I. epist. 25. cap. 9. & 12. Quibus accedit ratio S. Thomæ sequenti assertionem explicanda.

28 **ASSERTIO III.** Actus ille fidei necessitate medijs omnibus necessarius, necessario est, & esse debet supernaturalis; idque ex triplici capite, nimirum primo ex parte principij, ita vt sit ab auxilio supernaturali diuinæ gratiæ. 2. ex parte medijs vt concipiatur propter diuinam reuelationem. 3. ex parte obiecti materialis, seu veritatis quæ creditur. Ita habet communis sententia Theologorum, post Magistrum in 3. dist. 25. & Sanctum Thomam hic quæst. 2. art. 3. & 1. 2. q. 113. art. 4. ad 2. & q. 4. de veritate a. 11. eamque fufius probant Sotus in 4. dist. 1. q. 2. a. 3.

Canus relect. de Sacramentis in genere part. 2. q. 2. conclus. 1. Gregorius de Valentia hic q. 2. punct. 2. neq. vel ex hæreticis fere aliquis fuit, qui negaret fidem ad salutem necessariam, aliqua tandem ratione supernaturalem esse debere, nisi forte Manichæi & Pelagiani, de quibus infra.

Prima pars assertionis est de fide, contra Pelagium; qui negavit, vllum internum gratiæ Christi auxilium ad credendum esse necessarium, vt fufius dictum tom. 2. disput. 6. q. 3. dub. 1. vbi ex instituto eum Pelagij errorem refutauimus; ostendendo, neminem credere posse, vt ei iustificationis gratia conferatur, sine auxilio gratiæ Christi: id quod aperte definitur in Concilio Tridentino sess. 6. Can. 3.

29 Secunda pars itidem videtur ex fide certa; quidquid etiam ex Catholicis nonnulli in contrarium aliquando dixerint, vt inferius dicitur; & sequitur euidenter ex præcedente assertionem. Nam veræ ac diuinæ fidei actus formaliter ac intrinsece nititur reuelatione diuina, tanquam ratione formali obiectiua sibi adæquata, ex dictis quæstione 1. dub. 3: Ex quo sequitur, fieri nullo modo posse, vt aliquis veræ ac diuinæ fidei actus concipiatur, nisi ob diuinam reuelationem. Plura circa tertiam assertionis partem.

30 Tertia pars etsi nondum plane existimetur esse de fide, ita vt oppositum sit hæreticum; mihi tamen velut certissima habenda videtur, sicut etiam Arragonius hic quæstione 2. art. 3. ait, hoc sibi non minus videri certum, quam quod in prima & secunda assertionis parte dictum est; quantumuis ea simul cum secunda parte, à pluribus fuerit negata. E quibus olim primo fuerunt Manichæi, qui nihil credendum esse dicebant, nisi quod naturali ratione demonstrari posset, teste Augustino lib. de vtilitate credendi cap. 1.

Deinde huc spectat Pelagius, qui vt est apud Augustinum libro 1. de gratia capit. 4. aliquando docuit, reuelationem supernaturalem esse, quidem vtilem ad salutem, sed non necessariam.

28 Tercio huc spectant etiam nonnulli ex Catholicis, speciatim Vega lib. 6. in Concilio Tridentinũ cap. 17. & 20. & vt refertur solet Victoria, & olim etiam Sotus libro 2. de natura & gratia cap. 11. primæ editionis; qui putabant saluari posse etiam secundum legem Dei ordinariam eum qui aliqua ratione cognoscens legem naturalem, faciat quod potest; dummodo interim inuincibiliter obiecta supernaturalia ignoret, tamen si Vega simul addat, re ipsa nullum ita fuisse saluatum; quod ab eo gratis & sine ratione dicitur. Idem significat Caietanus Commentario in caput 11. epistolæ ad Hebræos, vbi tamen simul aliquam saltem ex parte principij supernaturalem cognitionem videtur requirere.

31 Peius adhuc Erasmus in commentario Tusculanarum quæstionum Ciceronis; Zuinglius vero in expositione Christianæ fidei a. 12. Herculem,

Thefeum, Socratem, Aristidem, Numam, Camillum, Catones, Scipiones, & alibetiam Senecam, quantumuis diuinæ fidei expertes, in cœlis collocant. Quorum quidem sententiam generatim loquendo, nec in specie disputando, num forte hic vel ille vera prius ac supernaturali fide obtentâ, fuerit saluatus; Ganus loc. cit. asserit erroneam & forte hæreticam; Gregorius de Valentia quæstio. 2. punct. 2. ait, ab omnibus iam, vt erroneam reijci; Bannes hic quæstione 2. articulo 3. dicit, aut esse hæresim, aut hæresi proximum.

32 Probatur eadem assertionis pars simul cum secunda, primo ex scriptura; quæ sæpius aperte eam indicat. Nam in epistola ad Romanos, & ad Galatas, dum Apostolus tam respectu Iudæorum, quam Gentilium fidei necessitatem comprobatur, aperte & ex instituto loquitur de fide Christi, aut certe Dei reuelantis auctoritate nixa. Itē 1. Cor. 2. vers. 6. omnem humanam & naturalem rerum cognitionem tanquam ad salutem insufficientem reijcit, cum ait; *Vt fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non huius seculi, neque Principum huius seculi, qui destruantur, sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit DEVS ante secula, in gloriam vestram, quam nemo Principum huius seculi cognouit.*

Et ibidem cap. 1. vers. 19. *Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobo. Vbi Sapiens? vbi Scriba? vbi conquisitor huius seculi? nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi? Nam quia in Dei sapientia, non cognouit mundus per scientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis (diuina vtique reuelatione nixa) saluos facere credentes. Denique Hebr. 11. vers. 1. vbi fides ad salutem necessaria describitur, vocatur *esperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Cuius quidem generis obiecta non nisi supernaturali reuelatione Dei cognoscuntur. Nec obstat illud ibidem v. 6. *Credere oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se remunerator sit;* id enim de Deo non præcise vt auctore ac prouidore rerum naturalium intelligendum esse, interius dicitur.*

33 Ratio est; quia alias nulla causa esse, tunc nõ in aliquo saltem casu, saluari homo posset, per cognitionem etiam ex parte principij naturalem; hoc est, ex solis naturæ viribus profectam, vt recte etiam argumentatur Arragonius loc. cit. Cognitio enim naturalis Dei, & præceptorum naturalium acquiri potest etiam sine auxilio gratiæ, vt dictum tom. 2. disp. 6. q. 3. dub. 1. Consequens autem esse absurdum, & contra fidem, constat ex prima assertionis parte.

34 Huc etiam spectat ratio S. Thomæ hic quæst. 2. art. 3. in qua explicanda multum laborat Caietanus. Ea vero in hoc breuiter consistit. Quia cum ad visionem Dei (in qua consistit vltima beatitudo hominis) intellectu ac voluntate acquirendam, nemo pertingere possit, sola vi naturæ, opus est, vt intellectus interuentu cœlestis ac supernaturalis doctrinæ ductus eo pertingat; iuxta illud Ioannis 6. v. 45. *Omnis qui*

audiuisset à Patre, & didicit, venit ad me: Atqui discere à Deo nemo potest quidquam, nisi Deo docenti ac reuelanti credat, iuxta illud Philosophi: *Ad discendum oportet credere*: Ergo necesse est credere Deo reuelanti; ac proinde etiam aliquid, ex Dei reuelatione dependens.

35 **ASSERTIO IV.** In omni statu, necessario necessitate mediæ credendum seu cognoscendum explicite est, & fuit, Deum esse; ac remuneratorem esse, adeoque curam & prouidentiam habere humanarum rerum non modo naturalem, & in hac vita, sed etiã supernaturalem ac in altera vita. Ita ex communi Doctorum sententia docet Gregorius de Valentia q. 2. punct. 3. contra Vegam l. 6. in Concilium Tridentinum c. 17. & 20. docentem, etiam saluari posse eos, qui per ignorantiam inuincibilem ignorantes vnum verum Deum, legem naturalem, quantum in se esset seruare conarentur: quæ sententia erronea est, vt ex dictis colligitur.

36 **PROBATUR ASSERTIO EX ILLO APOSTOLI HEB. 11. v. 6.** *Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Vbi verbis præcedentibus necessitas mediæ explicatur; subsequenter obiecta necessario credenda determinantur; ita, vt per verba illa Deum esse, aut respectus habeatur ad eos, qui euidentiam & demonstrationem eius veritatis non habent, vel certe significetur existentia Dei, non solum vt boni naturalis, sed etiam supernaturalis, adeoque vt auctoris bonorum etiam supernaturalium; tamen si alioqui hoc præcise obiectum naturale, Deum videlicet, qua naturaliter cognoscibilis est, esse, per se ac separatim, neque necessitate mediæ, neque præcepti, per se loquendo, necessario credendum sit, vt assertionem primam dictam; tamen si alioqui in omni statu necessaria fuerit firma quædam cognitio vnius veri Dei, vt S. Thomas hic q. 2. art. 7. & 8. supponit & dictum supra assert. 1. eaque causa est, cur in assertionem dixerim credendum seu cognoscendum.

37 **RATIO HUIUS ASSERTIONIS EST;** quia sine hac cognitione & fide, non potest esse supernaturalis actus spei, & charitatis; sine quibus tamen nullus peccator adultus saltem extra Sacramentum seu primam, seu vltimam salutem consequi potest: Cæterum in eo ipso obiecto Deum esse remuneratorem aliquo modo supernaturalem, inuoluuntur simul etiam aliæ veritates, vt Deum esse, item auctorem aliquo modo esse bonorum supernaturalium, item hominem non vt brutum secundum animam continuo interire: quæ tamen non propterea pari necessitate separatim & distincte omnia credenda fuere, vt ex dictis colligitur.

38 **ASSERTIO V.** In statu legis naturæ & Mosaicæ, necessitate mediæ credenda explicite non fuerunt mysteria Incarnationis & Trinitatis: Colligitur ex S. Thoma quæstio. 2. art. 7. & 8. & est communis omnium Theologorum sententia cum Magistro in 3. dist. 25. Probatur ex illo Apostoli Gal. 3. v. 23. *Præius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi, in eam fidem, quæ reuelanda erat.* Vbi de fide IESU CHRISTI sermo est, vt

ex verbis antecedentibus patet. Idem docet Augustinus l. 19. contra Faustum cap. 14.

Ratio est; quia cum eo tempore necdum peractum esset mysterium Incarnationis, ipsique homines ob ruditatem & tarditatem parum capaces essent tam sublimium mysteriorum, non fuit conueniens explicitam eorumdem mysteriorum fidem tanta necessitate ab omnibus exigere. Pluribus eandem assertionem probant Sotus lib. 2. de nat. & grat. cap. 11. & 12. Et in 4. dist. 1. q. 2. a. 3. & Canus relect. de Sacramentis in genere part. 2. conclus. 2.

39 **ASSERTIO VI.** Sed nec ante promulgatum sufficienter Euangelium necessitate mediæ omnibus explicite credenda fuerunt illa Trinitatis & Incarnationis mysteria. Ita ex communi docet Gregorius de Valentia q. 2. punct. 4. Probatur ex scriptura exemplo Cornelij, qui antequam explicite crederet in Christum, iustus erat, Act. 10. v. 2. etsi Magister in 3. dist. 25. significet, eum habuisse etiam antea fidem explicitam de Christo venturo. Ratio est; quia vniuersim lex Evangelica, quoad præcepta seu statuta eiusmodi positicia, necessitate mediæ non obligabat ante sufficientem promulgationem Euangelij, vt generatim diximus tom. 2. disp. 5. q. 4. dub. 2.

40 **ASSERTIO VII.** Fides tamen implicita Christi, & SS. Trinitatis, in omni statu necessitate mediæ necessaria est & fuit, tum ad primam, tum ad vltimam salutem Ita S. Thomas hic quæst. 2. art. 7. ad 3. & est certa apud omnes Doctores. Probatur ex Apostolo Rom. 4. & 5. & ad Gal. 2. & 3. & 2. ad Cor. 4. & alibi passim: vbi fides in Christum tanquam simpliciter & omni tempore ad salutem necessaria commendatur. Vnde etiam Act. 4. v. 12. dicitur: *Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.* Et 1. Cor. 10. v. 3. de hominibus veteris testamenti dicitur: *Omnes (per fidem) eandem escam spiritalem manducauerunt. & omnes eundem potum spiritalem biberunt: bibebant autem de spiritali conueniente eis petra, petra autem erat CHRISTVS.* Hæc vero cum accipi non possint de fide explicita in Christum, vt dictum assert. 5. necessario de fide saltem implicita accipienda sunt.

Eodem modo loquuntur SS. Patres. Ratio est. Tum quia hæc fides implicita continetur in fide ipsius Dei supernaturalem prouidentiam habentis, quæ semper necessaria fuit, vt dictum. Tum quia hoc ipso, quod lex vetus umbra fuit & figura venturi Christi, fides eiusdem legis virtute ac implicita quodammodo referebatur ac terminabatur ad Christum, vt pluribus dicitur assert. seq.

41 **NEQ;** vero ideo pari ratione dicendum est, omnium rerum aliarum, etiã quæ postea primũ successu temporis reuelatæ sunt, fidem implicitam omni tempore fuisse necessariam: Quia fides rei necdum reuelatæ, proprie nullo modo potest dici necessaria; cum illa necdum quidem etiam in actu primo sit obiectum fidei. Earum vero rerum, quæ dudum hominibus reuelatæ fuerunt, etsi fides implicita necessaria dici possit, non tam proprie necessitate mediæ; hoc ipso, quod non essent de aliquo generali salutis medio; sine quo nemini

salus contingeret: ob quam proinde causam, peculiari adhuc modo fides implicita Christi necessaria dicitur utpote rei ad salutem profus necessaria, ut recte notauit Bannes hic quæst. 2. a. 7. Accedit alia causa sequenti assertionem explicanda.

42 **ASSERTIO VIII.** Valde etiam probabile est, in omni statu medij necessitate necessariam fuisse explicitam fidem Dei Liberatoris saltem in communi; qua videlicet Deus crederetur auctor bonorum supernaturalium, ad remedium peccatorum, & corruptelæ humanæ naturæ. Indicat S. Thomas a. 7. ad 3. ubi ait: *Si qui tamen saluati fuerunt, quibus reuelatio non fuit facta, non fuerunt saluati absq[ue] fide Mediatoris: quia est non habuerunt fidem explicitam, habuerunt tamen fidem implicitam in diuina providentia, credentes Deum esse Liberatorem hominum secundum modos sibi placitos; & secundum quod aliquibus veritatem cognoscentibus ipse reuelasset, secundum illud Iob 3. capite: Qui docet nos super iumentis terra.*

Idem post Alensem 3. part. q. 82. mem. 3. a. 1. Albertum in 3. dist. 25. a. 1. Bonauenturam ibidem q. 2. Scotum q. 2. Gabrielem q. vn. a. 2. expresse docet Gregorius de Valentia q. 2. punct. 3. Nec dissentit Arragonius q. 2. a. 5. licet enim dicat, fidem explicitam vnus Mediatoris solum necessariam fuisse tempore legis scriptæ, Iudæis tam minoribus, quàm maioribus, non autem tempore legis naturæ, vel Gentilibus extra Synagogam, non videtur tamen loqui de fide Dei Liberatoris vnauerim, abstrahendo, an aliquis esset Mediator, an non; quandoquidem ibidem expresse docet, in omni statu necessariam fuisse fidem, qua Deus crederetur vnus, Creator, Iustificator, & Glorificator; quo spectat etiam immortalitas animæ. Ratio est; quia in omni statu necessaria necessitate medij fuit poenitentia, quæ cognitionem & peccatorum, & ipsius Dei Liberatoris à peccatis includit.

43 Ex quibus colligitur, fidem implicitam in Christum, quam S. Thomas q. 2. a. 7. vocat fidem sub velamine, & a. 8. fidem quasi obumbratam & occultatam in fide maiorum, fuisse in minoribus tripliciter. Primo hoc ipso quod minores crediderunt, illa sacrificia ante legem, & in lege præfiguratiua Incarnationis & Passionis, fuisse diuinitus ordinata seu disposita, ut docet S. Thomas q. 2. art. 7. Secundo, dum iidem generatim credebant, quod ipsorum maiores siue Ecclesia credebant, iuxta eundem S. Thomam a. 6. ad 3. Tertio eo ipso, quod omnes tam Iudæi, quam Gentiles habebant fidem illam explicitam diuinæ providentiæ, credentes Deum esse liberatorem hominum secundum modos sibi placitos, iuxta S. Thomam a. 7. ad 8.

Vbi etiam addit peculiaria quædam exempla, quibus docet, multis Gentilium factam fuisse reuelationem de Christo: *Præterea, inquit, per ea, quæ prædixerunt, Nam Iob 19. Scio quod Redemptor meus vinit. Sybilla etiam prænuuntians quædam de Christo, ut Augustinus libro 13. contra Faustum cap. 25. dicit. Inuenitur etiam in historijs Romanorum, (apud Theophanem, Baronium Anno 780. &c.) quod tempore Constantini Augusti, & Irenæ matris eius, in-*

uentum fuit quoddam sepulchrum, in quo iacebat homo, auream laminam habens in pectore, in qua scriptum erat, Christus nascetur ex Virgine; & ego credo in eum. O sol sub Irenæ & Constantini temporibus iterum me videbit. Atque in eundem sensum etiam superius quæst. 1. dub. 7. docuimus, eadem obiecta fidei quouis tempore saltem implicite credita fuisse.

44 **ASSERTIO IX.** Quamuis probabile sit, etiamnum post Euangelium sufficienter in orbe promulgatum, fidem explicitam Christi Redemptoris, multoq; magis SS. Trinitatis, non esse necessariam omnibus necessitate medij, neque ad primam, neq; ad vltimam salutem; probabilius tamen est, ita necessariam esse ad vtramque salutem.

Prima assertionis pars ex eo probatur; quia multi & graues Doctores absolute docent, eiusmodi fidem non ita esse necessariam, uti Richardus in 3. dist. 25. a. 4. q. 1. Sotus lib. 2. de nat. & grat. cap. 11. & in 4. dist. 5. q. vn. a. 2. Vega loc. cit. & significat S. Thomas 3. part. q. 69. art. 4. ad 2. post Altisiodorensem lib. 3. tract. 3. cap. 1. q. 5. & Guilielmum Parisiensem tract. de fide. Canus quoq; Relect. de Sacramentis in genere part. 2. Bannes hic q. 2. a. 5. negant, fidem Christi explicitam esse necessarium medium ad primam salutem; etsi fateantur esse necessariam ad vltimam salutem.

45 Præterea Azor tom. 1. lib. 8. cap. 6. q. 6. ait; *Si quis ob ingenij hebetudinem Trinitatis articulum neque eas percipere, satis esse si credat explicite alios clariores, nimirum Christum filium, Dei natum ex Virgine, passum, cruci affixum. &c.* Huc spectant etiam illi, qui præter fidem generalem Ecclesiæ, solum exigunt, ut quis explicite credat Deum esse, & beneficia debitis præmijs afficere, malefacta supplicijs punire. Pro qua sententia Azor cit. q. 6. refert Innocentium, Hostiensem, Ioannem Andreæ, & Abbatem in caput 1. de Summa Trinitate & fide Catholica. Deniq; huc spectant illi, qui olim absolute docuerunt, satis esse generatim credere ea, quæ credit mater Ecclesiæ, in quibus est Summa Rosella, & anonymus quidam apud Syluestrum v. fides q. 3. qui tamen ab omnibus communiter & merito reijciuntur, ex dictis.

Ratio eiusdem partis est; quia nullo satis firmo argumento ea necessitas probari potest. Quæ enim pro contraria sententia adducuntur, vel de fide Christi implicita aut de necessitate præcepti satis probabiliter explicari possunt. Præterquàm quod mysterium Trinitatis sua natura abstrusissimum est; cuius nec terminos quidem & communem notionem rudiores facile intelligere posse videntur; quis enim ex communi plebe scit, quid sit natura, quid persona; necdum quomodo à se inuicem distinguantur &c. Quibus de causis etiam Gregorius de Valentia q. 2. punct. 4. & Bannes a. 5. hanc sententiam probabiliter censent; quidquid Canus loc. cit. loquendo de fide in Christum, ac vltima salute, eam velut temerariam aut erroneam sugillet.

46 Nihilominus tamen secunda pars assertionis probatur ex eo; quia ea est communior Theologorum sententia. Eam enim supponunt aut indicant S. Thomas hic q. 2. artic. 7. Magister in 3.

dist. 25. Albertus ibidem a. 2. ad 6. Bonauentura a. 1. q. 2. Durandus eadem dist. 25. q. 1. a. 9. Gabriel q. vn. a. 2. eamque fufe probant Gregorius de Valentia hic q. 2. punct. 4. & 5. & quoad fidem Christi Lorinus Act. 2. v. 38. & Iosephus Acoſta lib. 5. de procuranda Indorum salute, cap. 3. & 4. præter Canum, Bannem, & Arragonium, qui ſaltem ad vltimam ſalutem talem fidẽ docent eſſe neceſſitate medijs neceſſariam.

Fundamentum præcipuum huius ſententiæ ſumitur ex ſcriptura; quæ ſæpius magno pondere inculcat neceſſitatem fidei actualis in Chriſtum, vt Marci 16. verſ. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui vero non crediderit condemnabitur.* Ioannis 3. verſ. 14. *Sicut Moyses exaltauit ſerpentem in deſerto; ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam;* periturus vtique quiſquis non credit in ipſum, ſicut perierunt, qui ſerpentem non aſpexerunt: Et itidem verſ. 18. *Qui credit in eum non iudicatur: qui autem non credit iam iudicatus eſt, quia non credit in nomine vniuerſi filij DEI.* Item Gal. 2. verſ. 16. *ſcientes, quod non iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem IESU CHRISTI.*

47 Ratio eſt; quia Chriſtus eſt primaria cauſa moralis & meritoria noſtræ ſalutis; ad cuius gloriam veluti ſinem etiam ipſa ſalus noſtra ordinatur. Conueniens ergo fuit, vt luce Euangelij patefactâ ab omnibus exigeretur explicita fides Chriſti.

48 Quæ argumenta etiam accommodari poſſunt ad fidem SS. Trinitatis; præſertim quando ſine ea Chriſti filij DEI Incarnatio credi & concipi non poteſt; ac præterea eiufdem myſterij in ipſo ſtatim Sacramento baptiſmi publica ac ſolemnis fit proteſtatio: eſt contrarium quoad myſterium Trinitatis indicant Scotus in 3. diſt. 25. q. 1. circa ſinem, & Azor loc. cit. eo quod multi ſimplices non videantur propriam rationem huius tam profundi myſterij poſſe percipere. Sed fortaſſe Scotus accipit explicite credere pro diſtincte credere.

Nam conſuſa aliquam eius rei notiſiam habere, adeoque credere hoc myſterium, vt loquuntur, quoad ſubſtantiam, non eſt adeo difficile. Quod quidem Azor loc. cit. poſt Gabrielem in 3. diſt. 25. art. 2. ita explicat, vt ſubſtantia articuli Trinitatis ſit; *Deum eſſe Patrem, & Filium, & ſpiritum Sanctum; & hos nequaquam eſſe tres Deos, ſed vnum Deum.* In Deo vero eſſe vnitatem naturæ, & reuera diſtinctionem perſonarum, ad explanationem, inquit, eius articuli pertinet, quæ doctorum, non rudium hominum eſt.

49 In quem ſenſum etiam videtur ſcripſiſſe Hoſius in confeſſ. fidei cap. 2. *Diſtinctionem perſonarum eſt vnitatem ſubſtantię, ſi qui ſunt rudiores, quam vt comprehendere poſſint, non eſt adeo neceſſarium ad ſalutem omnibus explicite credere, vt ſi quis minus hæc fuerit aſſequutus, de eius ſalute dubitandum ſit.*

Eadem ratione etiam ſatiſferi poteſt diſcurſui, quo hac in re vtitur Sa verbo fides, cum ait: *Alij ſentiunt multis (rudioribus qui per ignorantiam à peccato excuſantur) ſufficere, cum baptiſmo, cre-*

dere quod credit Eccleſia. Quam opinionem, inquit, eſt adhuc ſolebam improbare, nunc non auſim. Quid enim? dicemusne perire infinitam Chriſtianorum alioqui bonorum multitudinem, qui de myſterio etiam Trinitatis Incarnationis vix quidquam recte norunt, imo peruerſe ſentiunt, ſi interroges. &c.

Sed ex dictis colligitur, non ideo neceſſarium eſſe, tam multos damnari, vt magis inferius patebit. Quod ſi qui ſunt adeo rudi intellectu, vt ea myſteria ſub propria aliqua notione concipere nullo modo poſſint, tum ij quoad hanc rem cum infantibus ac fatuis comparandi erunt; neque enim credibile eſt, Deum à quoquam exigere, maiorem cognitionem, quam per vim intellectus ipſe conſequi poſſit.

50 Illa vero diſtinctio Cani, Bannis, & Arragonij, de prima & vltima ſalute, in hac materia noua eſt, & fundamento caret. Nam in ſcriptura ad ſalutem vltimam nihil requiritur aliud, quam vt quis ſit in gratia, & ſi adultus eſt, meritum habeat vitæ æternæ. Neque SS. Patres in hac materia, vſquam huius diſtinctionis meminerunt; & loca, quæ pro neceſſitate fidei adduximus, non ſolũ loquuntur de vltima ſalute, ſed etiã de prima; adeo vt vel nihil, vel vtrumq; æque probent.

Nec obſtat illud Heb. 11. *Accedentem ad Deum oportet credere quia eſt; & quod inquirentibus ſe remunerator ſit.* Nam vt recte dixit S. Thomas a. 8. ad 1. hæc quidem duo credere, illic ad ſalutem neceſſarium eſſe dicitur; ſed non, ſufficere. Quod etiam de Cornelio ab Arragonio adducitur, non ſpectat ad tempus legis Euangelicæ ſufficienter promulgatæ, vt ſuperius dictum.

51 ASSERTIO X. Sed & probabile eſt, hoc tempore omnibus neceſſitate medijs neceſſariam eſſe explicitam fidem ſeu cognitionem articulorum diuinitatis, qui in ſymbolo continentur, videlicet Deum eſſe vnum, Creatorem, Saluatorem ſeu Iuſtificatorem, & Glorificatorem. Ita Gregorius de Valentia q. 2. punct. 5. & Arragonius a. 5. vbi addit, hæc ipſa quoque ſemper ac in omni ſtatu neceſſario fuiſſe credenda explicite. Idem videntur ſupponere alij, & fere ex dictis colligitur. Nam vnum Deum & Creatorem eſſe, continetur in ipſa communiffima ratione Deitatis, & primi principij; Saluatorem ſeu Iuſtificatorem, & Glorificatorem eſſe, continetur in fide Liberatoris & remuneratoris Dei, iuxta dicta; eſto hæc olim ita diſtincte non fuerint omnibus cognoscenda ſeu credenda, vt recte Valentia loc. cit.

52 Dixi tamen fidem ſeu cognitionẽ; quia priora duo, cum ſint euidenter ſcibilia, ex ſententia quidem S. Thomæ forſim ac ſecundum ſe credi non poſſunt, nec debent, ab hæcæntibus eorũ demonſtratione: ex noſtra vero ſententia, licet ita credi poſſint, nõ tamẽ debet, vt aſſertione prima dictũ.

Quomodo autem nihilominus, non obſtantibus his, quæ hæcenus docuimus, quiuis etiam fidelis habeat ſufficientem gratiam, qua credere poſſit & ſaluari, diximus tom. 2. diſput. 6. q. 2. dub. 2. Nimirum Deus facientem quod in ſe eſt cum auxilio gratiæ præuenientis, quod nemini denegatur, vlteriũ illuminabit, aut per ſe, aut per

Angelos, aut per homines, vt supranaturalem fidem concipere, atque ita iustificari & saluari possit; idque supposita lege Dei, opus proprie miraculosum non erit, sed potius executio quædam & effectus ordinariæ prouidentia Dei, vt recte post Albertum in 3. dist. 25. art. 2. ad 6. Durandum. q. 1. n. 9. & Gabrielem q. vn. a. 2. ex communi docet etiam Valentia loc. cit. punct. 4.

53 Et consentit S. Thomas in commentario epistolæ ad Romanos cap. 10. lect. 3. quantumuis hic q. 2. a. 5. ad 1. pro absurdo habere non videatur, quod Deus aliquem in pœnam etiam solius peccati originalis, auxilio gratiæ ad fidem necessariæ destituit. *Ad multa, inquit, tenetur homo, ad quæ non potest sine gratiâ reparare: sicut ad diligendum Deum & proximum, & similiter ad credendum articulos fidei. Sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ; quod quidem auxilium quibuscumque diuinitus datur, misericorditer datur: quibus autem non datur, ex iustitia non datur, in pœnam precedentis, aut saltem originalis peccati; vt Augustinus dicit (aut potius innuit cap. 5. & 6.) in libro de corrept. & gratiâ.* In quem sensum etiam loquitur S. Thomas hic q. 10. a. 1. idque multo expressius docuit Ariminenſis apud Suarez 3. part. tom. 4. disp. 8. sect. 2. n. 21. vbi eam ipse sententiam valde falsam, nondum tamen aliqua censura dignam iudicat. Sed de hac re pluribus disseruimus tom. 2. loc. cit.

DVBIVM III.

An, & quid necessitate præcepti necessario credendum sit omnibus; & quando præceptum fidei obliget.

S. Thomas 2. 2. q. 2. a. 5. 6. 7. 8.

54 **D**E hac re sequentes assertiones statuimus. **ASSERTIO I.** Ea quæ necessitate mediæ, pro ratione cuiusque status, credenda fuerunt singulis, iuxta dicta dub. præcedenti, fuerunt etiam credenda necessitate præcepti. Est extra controuersiam. Ratio est. Quia quando aliquid in libera hominis potestate situm, maxime vero si sit aliqua actio humana, ex diuina ordinatione est medium necessarium ad salutem, tunc id hoc ipso quoque cadit sub præceptum diuinum. Alias fieri posset, vt is etiam, qui præcepta diuina seruasset, adhuc tamen non saluaretur; quod est contra dictum Christi Matthæi 19. v. 17. *si vis ad vitam ingredi, serua mandata.*

55 **ASSERTIO II.** In omni quoque statu, etiam legis naturæ, credenda vel cognoscenda præterea fuerunt ea, quorum cognitio vniuersim ac in omni statu, erat necessaria ad recte & honeste viuendum, etiam in ordine ad finem supernaturalem. Est itidem certa, & communis Doctorum sententia. Ratio est manifesta. Quia qui iubet aliquid faciendum, iubet etiam id, sine quo illud fieri non potest, si modo in hominis sit potestate, vt sunt actiones iustæ morales, de quibus loquimur.

56 Ex quo colligitur, in omni statu, præter ea, quæ

diximus dubio præcedenti, hæc quoque necessitate præcepti necessario fuisse credenda vel cognoscenda. Primum est. Deum esse summum bonum, & vltimum hominis finem etiam supernaturalem: alioqui enim nec sperari, nec diligere Deus supernaturaliter potuisset; quod tamen in omni statu erat necessarium. Cum vero dicitur, in statu legis naturæ nulla fuisse præcepta diuina positiua, intelligendum id est, aut de statu puræ naturæ, aut de actibus solum externis, & quoad particulares ceremonias sacrificiorum & Sacramentorum, non de pure internis, vt recte notauit Suarez 3. par. tom. 4. disp. 15. sect. 3. n. 10. & 11. Secundum est, hominem diuinis legibus teneri, Deumque de ijs rationem ab eo exacturum, puniendo malos, & remunerando bonos etiam in altera vita; quod tamē vnū quoque est ex credendis necessitate mediæ. Tertium sunt præcepta naturalia decalogi, & alia generaliora, quæ in decalogo supponuntur. Quartum est immortalitas animæ & libertas arbitrii, quamquam illa etiam necessitate mediæ aliquo modo credenda fuerit ex dictis. Quintum est peccatum originale, vt probabiliter docet Canus Relect. de pœnitentia part. 2. saltem credendo in confuso omnes à principio suæ natiuitatis indigere gratia Dei pro qua paruulis concilianda, parentes certum remedium adhibere teneantur. Sextum addi potest ex S. Thoma hic q. 2. art. 6. ad 3. alijs non repugnantibus, in omni quoque statu necessarium fuisse simplicibus, generatim credere ea, quæ vera Ecclesia credit. Quia populus simplex cum totus pendeat ab auctoritate maiorum, vix aliqui habet, in quo suam fidem constanter possit fundare.

58 Addunt alij pœnam æternam, aliaque Dei attributa; & Hugo Victorius lib. 1. part. 10. cap. 7. Deum non esse auctorem peccati. Sed quæ diximus in lege naturæ videntur sufficere. Neque enim probari potest, aut ratione ipsius per se fidei aut ratione rectæ operationis, plus requisitum ab omnibus fuisse. Dixi tamen cognoscenda vel credenda; quia cum nonnulla ex his essent etiam ratione naturali euidenter nota, non erat opus ea per se fide diuina credere, vt dictum in simili dubio præcedenti.

59 **ASSERTIO III.** In lege Mosaica etiam alia nonnulla præcepti necessitate explicite omnibus credenda fuerunt; nempe quæ pro speciali ratione eius status, necessaria essent omnibus ad recte operandum. Patet, quia multa alia populus ille facere tenebatur, quæ non nisi diuina reuelatione poterant cognosci. Vt Deum præcepisse circumcisionem, & Sabbathi sanctificationem; item eduxisse populum de terra Ægypti, ac proinde hoc beneficium perpetuo grata mente recolendum; & similia, quæ ex singulari præcepto Dei vniuerso populo debebant proponi iuxta Exodus 12. Deuteronomij 6. 11. & 16.

Tale etiam probabiliter fuit, aduenturum aliquando Messiam seu Christum Saluatorem ac Mediatorem, non quidem distincte, quod is ipse futurus esset naturalis filius Dei, passurus, & resurrecturus, sed in confuso, vt dubio præcedenti ex Aragonio dictum, & docet etiam Bañes hic q. 2. a. 5.